

Ocene in poročila

Izvestja Pomorskega muzeja Piran, Strenna del museo del mare di Pirano, Piran : Pomorski muzej »Sergej Mašera«, 2011, 240 strani.

Zbornik piranskega pomorskega muzeja za leto 2011 je izšel v začetku letošnjega leta. Muzeju je uspelo tudi tretjo, doslej najobsežnejšo številko svojega letnika izdati brez zamude, ki je pri izdaji sorodnih publikacij sicer bolj ali manj običajna. Tudi tokrat ga je uredil ter za prelom in oblikovanje poskrbel Igor Presl, izid pa sta podprla Občina Piran in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

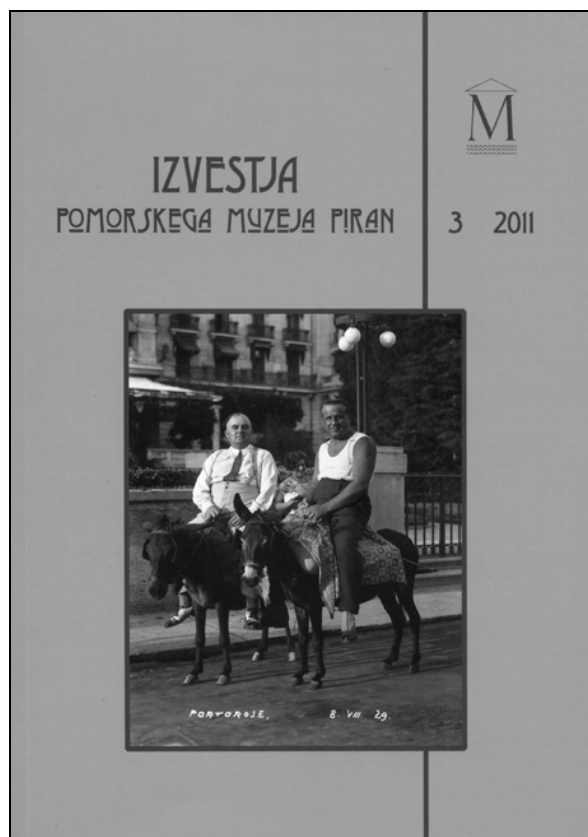
Igor Presl v uvodniku (*Predgovor ali: Osamljenost trenutka »zdaj«*) opozori na izčrpanost zgodovine kot tradicionalne znanosti znotraj spremenjenih epohalnih paradigem ter nujnosti prilagajanja novoveškega pojmovanja in metodologije zgodovine novi, postmoderni epohi in njenim zakonitostim. Temu sledijo podatki o avtoricah in avtorjih prispevkov, iz katerih je mogoče razbrati, da avtorji večine prispevkov niso kustosi muzeja, temveč zunanji sodelavci. Čeprav je bil letopis prvotno namenjen strokovnim prispevkom kustosov muzeja, pa si je njegovo uredništvo že od prve številke želelo pridobiti čim več kvalificiranih zunanjih sodelavcev, kar mu je v tej številki v polni meri uspelo.

Po uvodnih straneh je zbornik razčlenjen na tri razdelke: Razprave (str. 13–105), Zapisi in poročila (str. 107–155) ter Seminar o ribiški tradiciji v Slovenski Istri (str. 157–233).

Prvi sklop odpira prispevek Špele Pahor o življenju v mestu Piran, v katerem so vse do druge svetovne vojne med prebivalstvom prevladovali kmetje, ribiči in solinarji ter prebivalci, ki so se tako ali drugače poklicno ukvarjali s temi panogami (*Piran, mesto paolanov in pripadnikov drugih agrarnih panog*).¹ Na podlagi podanih izpiskov iz literature, diplomskih nalog, magistrskega dela in zapisov različnih informatorjev, pridobljenih med letoma 1982 in 2009, avtorica svoj prispevek zaključuje z ugotovitvijo, da je vse te poklice povezovala na eni strani odvisnost od narave oziroma njenih pojavov, na drugi pa težaško fizično delo in nizek socialni status. Višek postopnih sprememb v poklicnem in

socialnem statusu prebivalcev Pirana v zadnjih stoletih je bil po drugi svetovni vojni, ko se je večina domačinov izselila v Italijo. Tedaj je Piran dokončno izgubil svoj kmečki značaj, kar je pripeljalo do sprememb v stavbarstvu, prehrani in načinu oblačenja, spremenili so se celo običaji in praznovanja njegovih prebivalcev.

Razdelek »Razprave« Igor Presl zaključuje s sestavkom, ki temelji na njegovi specialistični nalogi in doktorski disertaciji, kar je za objavo seveda primereno priredil in skrajšal (*Knjige, tiskane v 16. stoletju, v knjižnici Pomorskega muzeja Piran – Analitična bibliografija kot zgodovinske pisje*). Knjige, tiskane v 16. stoletju, ki jih hranijo v muzeju, so pomemben vir raziskovalcem zgodovine knjig, založništva in tiskarstva. Hkrati pa so tudi dragocen vir za razumevanje časa, v katerem so bile natisnjene, ter duha tedanjih razumnikov v etnično in kulturno neenotnem severnojadranskem prostoru. Avtor po kratki predstavitvi razvoja tiskarstva v 15. in 16. stoletju podrobneje obdelava sestavine tiskanih knjig v 16. stoletju, in to od papirja, opremljenosti knjig, tis-

¹ Paolani so bili kmetje, ki so živeli v mestu, v njegovi okolici pa so imeli njive, vinograde in sadne ali oljčne nasade.

karskih črk, postavitve besedil, različnih okrasov in ilustracij, postavitve tiskovnih pol na tiskovne forme, številčenja listov, t. i. živih pagin² in različnih tipov registrov pa vse do elementov za identifikacijo, kot so naslovne strani, kolofoni, tiskarski ali založniški znaki ter vezave. Na koncu predstavi še bibliografske značilnosti vseh 113 knjig iz 16. stoletja, ki jih hrani piranski pomorski muzej. V svoji razpravi tako na podlagi analitične bibliografije utemelji, kako pomemben zgodovinski vir so tudi t. i. nebesedilne sestavine oziroma fizična podoba antikvarnih knjig. Zato označi analitično bibliografijo, ki se ukvarja s proizvodnjo tiskanih knjig in tehniko ter organizacijo dela v tiskarnah, za enakovreden in neločljiv del zgodovine knjige, ki jo je doslej sicer bolj zanimala podoba in uporaba knjige kot končnega izdelka in je zato pri svojih raziskavah uporabljala prvenstveno arhivske vire.

V sklopu »Zapisi in poročila« Marko Osolnik (*Slovenske pomorske identitete niso ustvarjali zgolj Slovenci*) poroča o zborniku »Tvorci slovenske pomorske identitete«, ki ga je v zbirki Življenja in dela VI. Biografske in bibliografske študije 4 izdal Inštitut za kulturno zgodovino pri ZRC SAZU. V svojem poročilu jih, od osemnajstih uvrščenih v zbornik o tvoricah slovenske pomorske identitete, deset predstavi s kratkimi povzetki iz življenjepisov in večino od njih tudi s fotografijo. Izbral je ruskega pomorskega zgodovinarja, pedagoga, stratega in kontraadmirala Aleksandra Dmitrijeviča Bubnova (1883–1963); finančnika, podjetnika, ladjarja in mecena Josipa Gorupa pl. Slavinjskega (1834–1912); admirala avstro-ogrške vojne mornarice Antona Johanna Hausa (1851–1917); visokega častnika jugoslovanske vojne mornarice, ministra in domoljuba Ivana Kerna (1898–1991); častnika vojaške mornarice Sovjetske zveze, Španije in Jugoslavije Josipa Kopiniča (1911–1997); častnika jugoslovanske vojne mornarice in narodnega heroja Sergeja Mašero (1912–1941); tržaškega poslanca in župana Ivana Nabergoja (1835–1902); generalnega komisarja avstro-ogrške vojne mornarice Ruperta Pivca (1863–1947); kontraadmirala britanske vojne mornarice Jeffreyja barona Raigersfelda (1771–1844) ter poveljnika avstro-ogrške vojne mornarice, viceadmirala Wilhelma barona Tegetthoffa (1827–1871).

Naslednji prispevek (*Kontraadmiral Aleksander Dimitrijevič Bubnov – pomorska vez med Rusijo in Slovenijo*) prinaša predgovor Nadje Terčon h knjigi o admiralu A. D. Bubnovu. Avtor knjige, kapitan I. razreda, dr. Igor Kozyr iz Sankt Peterburga, je delo pripravil več let, pri tem pa mu je z zbiranjem in posredovanjem podatkov izdatno pomagala Terčonova, zato jo je zaprosil za predgovor k svoji knjigi (Igor Kozyr: *Ot Čusimy do Raguzy. – Sankt-Pe-*

terburg: Gangut, 2011). Po porazu protirevolucionarnih carskih sil v ruski državljanski vojni so bili številni Rusi prisiljeni zapustiti domovino, med njimi so bili predvsem visokoizobraženi, premožni in aristokratskega rodu, ki so do tedaj večinoma zasedali pomembna mesta v državni upravi, vojski, znanosti in kulturi. Tako je z delom ruske mornarice zapustil Rusijo tudi A. D. Bubnov, kontraadmiral ruske mornarice in profesor višje šole pomorske akademije v Sankt Peterburgu, v Jugoslaviji pa profesor kraljeve pomorske vojne akademije v Dubrovniku, nato profesor ruščine na gimnaziji v Kranju ter avtor številnih znanstvenih knjig, publikacij in člankov o pomorski zgodovini. Bubnov je umrl v Sloveniji in je pokopan v Kranju. Vsako leto mu ob dnevu njegove smrti na kranjskem pokopališču vojaške časti izkaže tudi njegova prva domovina – Rusija. V prispevku je mogoče razbrati avtoričino željo, da bi bila monografija o človeku, ki je s svojo strokovnostjo povezoval slovenski, jugoslovanski in ruski prostor, prevedena tudi v slovenski jezik.

O rivalstvu med tržaško in koprsko lukko kot dveh konkurenčnih pristaniščih v Tržaškem zalivu vse od 14. stoletja dalje, s poudarkom na konfliktih v zadnjih desetletjih, govori prispevek Milana Gregoriča (*Veliki boj v Tržaškem zalivu za obvladovanje luskih tranzitnih tovorov in transportnih poti v notranjost / Korenine trgovskega rivalstva med Trstom in Koprom*). Koper ima zaradi razpoložljivega zalednega prostora ter s tem povezanimi nižjimi stroški investicij določeno prednost, pogoj za nadaljnji razvoj pa je izgradnja sodobnega kontejnerskega terminala, saj danes pomen pristanišča ocenjujejo po obsegu kontejnerskega prometa. Zlasti v zadnjih letih skuša Italija zagotoviti izgradnjo novih evropskih prometnic, ki bi omogočale preusmeritev dela koprskih tranzitnih tovorov na italijanske železniške proge.

Zanimivi so spomini Pavla Četrtega na služenje vojaškega roka v času od marca 1962 do decembra 1963 (*Mornar rusilca jugoslovanske vojne mornarice R-21*). Na lastno željo je tedaj obvezni vojaški rok odslužil v mornarici. Spomine je popestril s številnimi fotografijami, predvsem iz lastne fotografske zbirke.

Saša Planinc, Tanja Mihalič in Gorazd Sedmak so v kratkem prispevku, uvodu v sklop »Seminar o ribiški tradiciji v Slovenski Istri«, predstavili potek projekta povezovanja ribištva in turizma, ki je del raziskovalnega programa »Konkurenčnost Slovenije 2006–2013«, ter seminar kot del tega projekta (*Predstavitev projekta »Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma« ter izvedbe seminarja*). Seminar je potekal marca 2011 na Fakulteti za turistične študije – Turistica v Portorožu (Univerza na Primorskem), ki je soizvajalka projekta. Kot izvajalka projekta pa je pri njegovi organizaciji seveda sodelovala tudi Ekonomska fakulteta

² Področje nad besedilom z navedbo naslova knjige ali njene dela.

(Univerza v Ljubljani). Organizirali so ga z namenom, da javnosti predstavijo ribiško tradicijo v slovenskem delu Istre ter iskanje možnosti njenega ovrednotenja skozi prizmo turizma. Po uvodnem pozdravu dekanje Fakultete za turistične študije kot gostiteljice sta projekt na seminarju predstavila Tanja Mihalič z Ekonomske fakultete v Ljubljani in Gorazd Sedmak s Fakultete za Turistične študije – Turistice. Sledili sta predavanji Nadje Terčon iz piranskega pomorskega muzeja ter Vinka Oblaka, ki je dolgoletni zbiratelj in dober poznavalec ribiške tradicije.

Nadja Terčon v naslednjem prispevku (*Ali je Muzej morskega ribištva v Slovenski Istri realnost ali utopija?*) priobči svoje predavanje na seminarju. V njem uvodoma predstavi pomorski muzej v Piranu z njegovimi dislociranimi enotami ter njegovo vlogo pri zbiranju, varovanju, ohranjanju, preučevanju in predstavitvi zgodovine ribištva in ribiške dediščine na tem prostoru. Nato se osredotoči na zgodovino ribištva in ribje predelovalne industrije ter na dolgoletna prizadevanja pomorskega muzeja za postavitev muzeja morskega ribištva kot bistvenega dejavnika ohranjanja ribiške dediščine. Prve temelje muzejske ribiške zbirke je že v šestdesetih letih preteklega stoletja zasnoval tedanji ravnatelj piranskega pomorskega muzeja. Ribiški muzej naj bi bil v Izoli, do česar še vedno ni prišlo. Zato so v matični stavbi pomorskega muzeja v Piranu postavili stalno ribiško zbirko, ki pa je zaradi prostorskih težav na žalost predstavljena v zelo okrnjeni obliki.

Objavo svojega predavanja je Vinko Oblak (*Ribištvo nekoč in danes*) popestril z dokumentarno zelo bogatim slikovnim gradivom iz zasebnih fotografskih zbirk. V njem se je osredotočil predvsem na prikaz nekaterih tradicionalnih orodij ribolova in tehnik ribarjenja na obalnem pasu od Ankarana do Savudrije. Posebej je navedel tudi nekaj prepovedanih načinov ribolova. Prispevek v zborniku je zaključil z zanimivimi fotografijami zaporednih faz pri tradicionalnem ribolovu cipljev v portoroškem ribolovnem rezervatu, ki je nekdanje predstavljalo najpomembnejši ribiški »dogodek leta« v Piranu.

Večina strokovnih sestavkov v zborniku je na dokaj enaki kakovostni ravni, čeprav so jih pripravili avtorji iz različnih ustanov in različnih poklicev. Teme so različne, vendar vse povezuje specifičnost življenja ob slovenski obali. Skoraj vsi prispevki so opremljeni z zanimivim fotografskim gradivom, risbami ali grafikoni. Tovrstno gradivo je bodisi iz fototeke piranskega pomorskega muzeja bodisi iz osebnih arhivov ali povzeto iz drugih publikacij. Slikovno gradivo je razmeroma dobro dokumentirano. Vsi avtorji ne upoštevajo navodil uredništva o pisanju opomb ter pripravi končnega spiska uporabljenih virov in literature, kar pri zbornikih, h katerim so sodelavci vabljeni, niti ni tako redko zaznati. Vsekakor je tudi tretji letnik letopisa piran-

skega pomorskega muzeja kakovosten prispevek k prikazu slovenske pomorske in ribiške identitete, zato bodo po njem z zanimanjem posegali tako poklicni zgodovinarji in etnologi kot vsi ljubitelji zgodovine ter slovenske pomorske in ribiške dediščine.

Ljudmila Bezljaj Krevcl

Trevor R. Shaw: Aspects of the History of Slovene Karst (1545–2008). Ljubljana : Založba ZRC, 2010, 306 strani.

Spet Shaw. Zavidljivo gradivo o slovenskem krasu je tokrat predstavljeno v obliki zbira prispevkov, ki jih je avtor objavil v različnih tujih revijah. Mnoge med njimi je tudi delno dopolnil. Praksa objave najbolj prodornih ali vsaj nepoznanih člankov v monografiji je v evropskem znanstvenem prostoru precej uveljavljena. Avtor za vsak članek zapiše, kdaj je bil objavljen in kaj je v njem spremenil. Vsekakor je knjiga še en dokaz o avtorjevi pronicljivosti, kar se zopet pokaže v zavidljivem naboru slikovnega gradiva, ki je raztreseno po zasebnih zbirkah po Evropi in ki praviloma ni bilo del objav v strokovnih revijah.

